

OBSAH

Předmluva	11
---------------------	----

Část 1

Úvod. Význam a použití metod statistické dynamiky v automatické regulaci

1.1. Statistická dynamika regulačních obvodů	15
1.2. Základní veličiny v regulačním obvodu	16
1.3. Základní charakteristiky členů regulačního obvodu	19
1.3.1. Odezva lineárního členu s konstantními parametry na jednotkový impuls	20
1.3.2. Určení odezvy lineárního členu s konstantními parametry na průběh vstupní veličiny $\alpha_1(t)$ ze znalosti odezvy členu na jednotkový impuls	20
1.3.3. Určení odezvy lineárního členu s proměnnými parametry na průběh vstupní veličiny $\alpha_1(t)$ ze znalosti odezvy členu na jednotkový impuls	21

Část 2

Některé základní pojmy z počtu pravděpodobnosti a z matematické statistiky

2.1. Relativní četnost	23
2.2. Statistická stálost	23
2.3. Pravděpodobnost	24
2.4. Náhodná veličina	25
2.5. Distribuční funkce $F(x)$ náhodné veličiny X	25
2.6. Hustota pravděpodobnosti $f(x)$ náhodné veličiny X	28
2.7. Pravděpodobnostní element	30
2.8. Střední hodnoty a momenty	30
2.8.1. Průměrná hodnota $M^*[X]$ náhodné veličiny X	30
2.8.2. Střední hodnota $M[X]$ náhodné veličiny X	31
2.8.3. Střední absolutní hodnota náhodné veličiny X	32
2.8.4. Střední hodnota dvojmoci náhodné veličiny X	33
2.8.5. Střední hodnota s -té mocniny náhodné veličiny X	33
2.8.6. Střední hodnota odchylky od střední hodnoty náhodné veličiny X	34
2.8.7. Střední hodnota dvojmoci odchylky od střední hodnoty náhodné veličiny X	34
2.8.8. Směrodatná odchylka od střední hodnoty náhodné veličiny X	35
2.8.9. Průměry a momenty kolem průměru	35

2.9.	Korelační moment dvou náhodných veličin	36
2.10.	Normální rozdělení (Gaussovo rozdělení)	36
2.11.	Poissonovo rozdělení	38
2.12.	Rayleighovo rozdělení	40
2.13.	Normální rozdělení pro soustavu dvou náhodných veličin	41

ČÁST 3

Náhodné procesy

3.1.	Náhodné procesy	44
3.1.1.	První distribuční funkce F_1 náhodného procesu	46
3.1.2.	První hustota pravděpodobnosti náhodného procesu	47
3.1.3.	První pravděpodobnostní element náhodného procesu	47
3.1.4.	Druhá distribuční funkce F_2 náhodného procesu	49
3.1.5.	Druhá hustota pravděpodobnosti náhodného procesu	50
3.1.6.	Druhý pravděpodobnostní element náhodného procesu	50
3.1.7.	Třetí distribuční funkce F_3 náhodného procesu	50
3.1.8.	Třetí hustota pravděpodobnosti náhodného procesu	50
3.1.9.	Třetí pravděpodobnostní element náhodného procesu	51
3.2.	Stacionárnost náhodných procesů	51
3.3.	Ergodičnost náhodných procesů	53
3.4.	Určení první hustoty pravděpodobnosti ergodického stacionárního náhodného procesu	56
3.5.	Kanonický rozvoj náhodných procesů	58
3.6.	Jedna z metod kanonického rozvoje náhodného procesu	61
3.7.	Okamžité spektrum realizace náhodného procesu	67
3.8.	Markovovy procesy	71

ČÁST 4

Korelační funkce a spektrální hustota

4.1.	Dvě charakteristiky náhodných procesů	72
4.2.	Autokorelační funkce	73
4.2.1.	Autokorelační funkce náhodného procesu	73
4.2.2.	Autokorelační funkce součtu náhodných procesů	75
4.2.3.	Autokorelační funkce stacionárního náhodného procesu	76
4.2.4.	Autokorelační funkce realizace stacionárního náhodného procesu	77
4.2.5.	Autokorelační funkce realizace stacionárního náhodného procesu v konečném časovém intervalu	81
4.2.6.	Autokorelační funkce realizace náhodného procesu v malém časovém intervalu	82
4.2.7.	Autokorelační funkce vzorkovaného náhodného procesu $X^*(t)$	83
4.2.8.	Autokorelační funkce periodické funkce času	84
4.3.	Vzájemná korelační funkce	85
4.3.1.	Vzájemné korelační funkce dvou náhodných procesů	85
4.3.2.	Vzájemné korelační funkce dvou stacionárních náhodných procesů	86
4.3.3.	Vzájemné korelační funkce realizací dvou stacionárních náhodných procesů	86
4.3.4.	Vzájemná korelační funkce realizací tří stacionárních náhodných procesů	87

4.3.5.	Vzájemné korelační funkce realizací dvou stacionárních náhodných procesů v konečném intervalu	88
4.3.6.	Vzájemná korelační funkce dvou periodických funkcí času	89
4.4.	Výkonová spektrální hustota	89
4.4.1.	Výkonová spektrální hustota náhodného procesu $X(t)$	89
4.4.2.	Výkonová spektrální hustota realizace náhodného procesu $X(t)$	90
4.5.	Vzájemná výkonová spektrální hustota	93
4.5.1.	Vzájemná výkonová spektrální hustota náhodného procesu $X(t)$ a náhodného procesu $Y(t)$	93
4.5.2.	Vzájemná výkonová spektrální hustota náhodného procesu $Y(t)$ náhodného procesu $X(t)$	93
4.5.3.	Vzájemná výkonová spektrální hustota realizace $x^{(1)}(t)$ náhodného procesu $X(t)$ a realizace $y^{(1)}(t)$ náhodného procesu $Y(t)$	94
4.5.4.	Vzájemná výkonová spektrální hustota realizace $x^{(1)}(t)$ náhodného procesu $Y(t)$ a realizace $x^{(1)}(t)$ náhodného procesu $X(t)$	94
4.6.	Vztah mezi autokorelační funkcí a výkonovou spektrální hustotou stacionárního náhodného procesu	95
4.7.	Vztah mezi vzájemnou korelační funkcí a vzájemnou výkonovou spektrální hustotou dvou stacionárních náhodných procesů	101
4.8.	Průchod stacionárního náhodného procesu lineárním členem s konstantními parametry	101
4.9.	Metoda odhadu výkonové spektrální hustoty náhodného procesu z periodogramů	104
4.10.	Vztahy mezi korelačními funkcemi a spektrálními hustotami vstupních a výstupních veličin lineárních členů	107
4.10.1.	Vztah mezi autokorelační funkcí výstupního stacionárního náhodného procesu z lineárního členu s konstantními parametry a autokorelační funkcí vstupního náhodného procesu do tohoto členu	107
4.10.2.	Vztah mezi výkonovou spektrální hustotou výstupního stacionárního náhodného procesu z lineárního členu s konstantními parametry a výkonovou spektrální hustotou vstupního náhodného procesu do tohoto členu	108
4.10.3.	Vztah mezi vzájemnou korelační funkcí vstupního a výstupního stacionárního náhodného procesu lineárního členu s konstantními parametry a autokorelační funkcí vstupního náhodného procesu do tohoto členu	109
4.10.4.	Vztah mezi vzájemnou výkonovou spektrální hustotou výstupních stacionárních náhodných procesů a vzájemnou výkonovou spektrální hustotou vstupních stacionárních náhodných procesů dvou oddělených lineárních členů s konstantními parametry	110
4.10.5.	Působení vektorového náhodného procesu na servomechanismus s vazbou několika proměnných	112

ČÁST 5

Metody statistické dynamiky pro lineární regulační obvody

5.1.	Metody statistické dynamiky pro měření na regulačních obvodech	118
5.2.	Metody pro určení frekvenčních charakteristik členů lineárního regulačního obvodu	120

5.2.1.	Metoda pro vyloučení vlivu poruchových veličin při měření frekvenční charakteristiky lineární regulované soustavy	121
5.2.2.	Metoda určení frekvenční charakteristiky lineárního členu regulačního obvodu korelační analýzou	123
5.2.3.	Metoda určení frekvenční charakteristiky členů lineárního regulačního obvodu ze vzájemných korelačních funkcí stacionárních náhodných procesů v různých místech regulačního obvodu	126
5.2.4.	Některé základní vztahy pro určení frekvenčních charakteristik členů regulačního obvodu ze vzájemných výkonových spektrálních hustot	131
5.3.	Metody pro určení odezvy na jednotkový impuls	134
5.3.1.	Metoda pro určení odezvy lineárního čtyřpólu na jednotkový impuls	134
5.3.2.	Metoda výpočtu odezvy regulované soustavy s několika parametry na jednotkový impuls poruchové veličiny z naměřených náhodných průběhů	138
5.4.	Metody pro určení jiných charakteristik regulačních obvodů	142
5.4.1.	Metoda výpočtu střední hodnoty dvojmocí odchylky regulované veličiny u lineárního regulačního obvodu integrováním výkonových spektrálních hustot složek stacionárního náhodného procesu odchylky	142
5.4.2.	Metoda výpočtu střední hodnoty dvojmocí odchylky u lineárního servomechanismu integrováním výkonových spektrálních hustot složek stacionárního náhodného procesu odchylky	146
5.4.3.	Metoda určení vzájemné korelační funkce odchylky a výstupní veličiny u servomechanismu, na nějž působí šum	151
5.4.4.	Metoda určení autokorelační funkce výstupního stacionárního náhodného procesu z lineárního členu s konstantními parametry na analogovém modelu	154

ČÁST 6

Metody statistické dynamiky pro řešení nelineárních regulačních obvodů

6.1.	Nelineární regulační obvody	156
6.2.	Metoda statistické linearizace	157
6.3.	Výpočet koeficientu statistického přenosu k_0 nelineárního členu s konstantními parametry pro stejnosměrnou složku vstupní veličiny	158
6.4.	Výpočet koeficientu statistického přenosu k_1 nelineárního členu pro náhodnou střídavou složku vstupní veličiny	161
6.5.	Příklad použití metody statistické linearizace	164
6.6.	Metoda určení autokorelační funkce náhodného procesu na výstupu z nelineárního členu typu omezovače	172

ČÁST 7

Metody statistické dynamiky pro nestacionární náhodné procesy

7.1.	Nestacionární náhodné procesy	174
7.2.	Metoda číslíkového výpočtu střední hodnoty v čase dvojmocí odchylky z koeficientů Laguerrova rozvoje vzorků realizace nestacionárního náhodného procesu	176

7.3.	Průchod nestacionárního náhodného procesu lineárním členem s proměnnými parametry (obecný nestacionární případ)	183
7.4.	Metoda pro určení rozptylu výstupního nestacionárního náhodného procesu lineárního členu s proměnnými parametry opakovaným měřením na analogovém modelu	188
7.5.	Vztah mezi korelační funkcí a výkonovou spektrální hustotou u nestacionárních náhodných procesů	190
7.6.	Metoda pro určování přenosu lineární regulované soustavy s proměnnými parametry	191

Část 8

Optimální návrh regulačních obvodů podle statistických metod

8.1.	Optimální regulační obvod	196
8.2.	Různé funkce automatických systémů, které se hodnotí při posuzování optimálnosti	197
	8.2.1. Automatická regulace	197
	8.2.2. Filtrace neboli vydělování užitečného signálu ze směsi signálu a šumu	198
	8.2.3. Predikce neboli předpověď	198
	8.2.4. Společná predikce a filtrace	200
8.3.	Metoda numerického výpočtu střední hodnoty v čase dvojmoci odchylky při návrhu optimálního regulačního obvodu	203
8.4.	Metoda pro určení střední hodnoty dvojmoci odchylky servomechanismu, jehož vstupní veličina má nenáhodnou složku a na něj působí šum	206
	8.4.1. Nenáhodná složka odchylky při sledování	207
	8.4.2. Náhodná složka odchylky při sledování	216
8.5.	Adaptivní regulovaná soustava se samočinným nastavováním dynamické charakteristiky na optimální tvar	217

Část 9

Přístroje a počítače pro statistickou dynamiku

9.0.	Různé druhy přístrojů a počítačů	221
9.1.	Generátory šumu	222
9.2.	Tvarovací filtry	224
9.3.	Vyhodnocovací přístroje pro určování histogramů	225
9.4.	Spektrální analyzátoři	228
	9.4.1. Spektrální analyzátor pro velmi nízké frekvence	229
	9.4.2. Spektrální analyzátor pro určování vzájemné spektrální hustoty dvou náhodných procesů	230
	9.4.3. Spektrální analyzátor s filtrem s teoretickou odezvou na jednotkový impuls $k(t) = \cos \omega t$	232
	9.4.4. Ortogonální spektrální analyzátor stacionárních náhodných procesů s laguerovými modulátory	234
9.5.	Korelátoři	238
	9.5.1. Mechanické korelátoři	245
	9.5.2. Korelátor s polovodičovými elementy (termistory), založený na tepelném účinku elektrického proudu	247

9.5.3. Korelátor bez paměťového členu s využitím vlastností ortogonálních funkcí	249
9.5.4. Korelátor pro Gaussovy procesy, založený na pravděpodobnosti shody znamének realizací těchto procesů	263
9.5.5. Číslíkové korelátory	265
9.6. Impulsní filtry	266

ČÁST 10

Použití metod statistické dynamiky regulačních obvodů

10.1. Použití statistických metod	271
10.2. Použití metod statistické dynamiky v energetice	272
10.2.1. Výpočet střední hodnoty dvojmoci odchylky frekvence	275
10.2.2. Měření náhodných fluktuací zatížení a energie v elektrické síti	277
10.3. Použití statistických metod pro určení dynamických charakteristik členů regulačního obvodu výměníku tepla	280
10.4. Použití statistických metod u extrémálních regulátorů	285
10.5. Použití statistické dynamiky v důlním strojírenství	290
10.6. Použití teorie náhodných procesů pro rozbor přesnosti vyráběných dílů při automatickém obrábění a ve výrobě letadel	291
10.7. Použití metod statistické dynamiky v hutnictví	294
10.8. Použití statistické dynamiky při návrhu regulačního obvodu automatických vah	296
10.9. Použití statistické dynamiky pro automatickou regulaci zatížení trubnatých mlýnů, zvláště v cementárnách	297
10.10. Použití statistických metod při geologickém hlubinném vrtání	299
10.11. Použití statistické dynamiky v textilní výrobě	304
10.12. Použití teorie náhodných procesů pro ekonomické výpočty v automatizované výrobě. Metoda dvojitého kritéria odchylky	306
10.13. Použití statistické dynamiky v radiolokaci	311
10.14. Použití statistické dynamiky při aplikacích jaderné techniky	315
10.15. Použití statistické dynamiky pro zkoumání šumu polovodičů	316
10.16. Použití teorie náhodných procesů v letectví	317
Literatura	323
Jmenný rejstřík	329
Věcný rejstřík	332